

KALOCSAI FŐEGYHÁZMEGYEI LEVÉLTÁR

6300 Kalocsa, Szentháromság tér 1.

☎ 78/467-363, 30/602-2191

E-mail: archivum@asztrik.hu

<http://archivum.asztrik.hu>

Szám: L-12/2016.

Tárgy: 2015-ös szakmai beszámoló

SZAKMAI BESZÁMOLÓ A LEVÉLTÁR 2015. ÉVI MŰKÖDÉSÉRŐL ÉS TERVEK 2016-RA

1.) Az állomány gyarapodása, mozgása, változásai

1.1.) Iratátvétel, átmenő iratforgalom

2015-ben levéltárunkban nem vettünk át nagyobb mennyiségben iratokat, és selejtezés sem történt állományunkban. Dr. Karl Peter Krauss professzor (Tübingen) közreműködésével, *2015 januárjában kaptuk vissza levéltárunk egy korábban eltulajdonított aktáját 1839-ből*, a négy oldalas, német nyelvű irat a bunabökényi (bukin) plébánia járandóságaival kapcsolatos beadvány, valószínűleg a levél végén szereplő, számos névalírás miatt vette magához egy német kutató, az eset feltehetően a másológépek használata előtti időszakban, az 1970-80-as években történt. Krauss professzor kutatónk volt az elmúlt években, egy németországi gyűjtőnél tűnt fel számára az irat, és a területi illetékesség tudatában elküldte nekünk digitális másolatát, melynek segítségével a hiányt megállapítottuk, az eredeti iratot végül sikeresen visszakaptuk és elhelyeztük (KFL.I.1.b. Dunabökény, feudális kori, vegyes iratok).

Átmenő iratforgalmunk jelentős volt: a Communio-projekt részeként, *digitalizálás céljából szállítottuk be 51 plébánia anyakönyveit, ill. egyéb helytörténeti kéziratos köteteit, összesen 754 dokumentumot*. A helyszínen feltárt-gyűjtött állományt a levéltárban nyilvántartásba vettük, majd képi digitalizálás (fotózás) után visszakerültek eredeti őrzési helyükre. Az érintett plébániák a következők voltak: Kalocsa-Belváros, Szakmár, Kiskörös, Kecel, Homokmégy, Soltvadkert, Kecskemét, Kiskunmajsa, Kiskunhalas, Szabadszállás, Fülöpszállás, Kiskunfélegyháza-Óplébánia, Kiskunfélegyháza-Újplébánia, Soltszentimre, Páhi, Orgovány, Pálmonostora, Lajosmizse, Ágasegyháza, Helvécia, Hetényegyháza, Kerekegyháza, Jakabszállás, Fülöpjakab, Akasztó, Csengőd, Foktó, Uszód, Géderlak, Dunaszentbenedek, Dunapataj, Rém, Bácsalmás, Császártöltés, Kisszállás, Kelebia, Tompa, Borota, Szank, Tass, Lakitelek, Tiszakécske, Nyárlőrinc, Öregcsertő, Ladánybene, Kunbaracs, Bátya, Szeremle, Kéleshalom, Újtelek, Csikéria.

1.2.) Kölcsönzés állományunkból

Az elmúlt évben levéltárunk nem kölcsönzött iratanyagot más gyűjtemény számára, *csak a fenntartó Főegyházmegye intézményrendszerén belüli, hivatali és gyűjteményi célú kölcsönzések fordultak elő*. A Kalocsa Főszékesegyházi Könyvtár összesen 12 dokumentumot kölcsönzött tőlünk zenetörténeti időszaki kiállításához (2015 februárjától év végéig), melyek közül 6 db a Liszt Ferenc-Haynald Lajos levelezés (KFL.VII.1. Haynald-hagyaték) része volt, 6 akta pedig a a Főszékesegyház kórusának, orgonájának iratanyagához tartozott (KFL.I.1.a. Főszékesegyház, kórus, orgona). Az év során folyamatosan kölcsönöztük Vörös Márta egyházmegyei főmérnök számára a Főszékesegyházra vonatkozó Érseki Hivatali iratsorozat egy részét (KFL.I.1.a. Főszékesegyház 84.ND. vegyes iratok 1869-1912, restaurálás 1910-1914).

2. Állományvédelmi munkák, elhelyezési körülmények

2.1.) Restaurálás

2015-ben folytattuk azt a helyszíni állományvédelmi munkát, melyet az előző években az Archivart Könyvrestaurátor Műhely munkatársai kezdtek el raktárainkban. Az elmúlt évben *összesen 420 db kéziratos kötetünk tisztítását, konzerválását és javítását végezték el* (247 bőrkötés, 155 vászon- és

papírkötés újult meg és 18 dokumentum kapott védő palliumot), a 2014 végén megkezdett munka összértéke 1.747 eFt volt. A helyszíni restaurálás ez alkalommal a Főszékeskáptalani Levéltár és az Érseki Gazdasági Levéltár állományát érintette elsősorban, de a plébániák digitalizálás céljából beszállított anyakönyvein is történtek javítások Kalocsa-Belváros, Jánoshalma, Tass, Szalkszentmárton, Kelebia, Tompa és Szank esetében.

A helyszíni állományvédelem mellett egyedi dokumentumok restaurálására is sor került a budapesti restaurátor műhelyben, *a Főszékeskáptalan Hiteleshelyi Levéltárának 12 kötete készült el, melyből 9 kötet az 1745-1894 közötti, kiemelkedő forrásértékű jegyzőkönyves anyag.* Ez a munka is 2014 végén kezdődött, s a vállalkozás az elmúlt év nagy jelentőségű állományvédelmi tevékenysége volt számunkra, mely jól látható eredményt hozott: a protokollumok elkoszolódott, szakadozott kötéstáblái nagyon szépen megtisztultak-kiegészültek, s a megújult bőr- és félbőr kötések szépen idézik a kötetek egykori impozáns megjelenését. A munka teljes értéke 2.056 eFt volt, az első jegyzőkönyvi kötet (1745-1762) restaurálását az NKA 233 eFt-tal támogatta.

2.2.) Tárolási körülmények

Raktáraink fejlesztése céljából *korszerű tárolóeszközöket vásároltunk:* 6 db A/0-ás méretű fém térképtartó szekrényt (térképeink és tervtárunk megfelelő elhelyezésére), valamint egy tűzbiztos fém iratszekrényt (kiemelt értékű dokumentumaink, középkori okleveleink tárolására). Egyedi formátumú dokumentumaink, (oklevelek, képeslapok, fotók, pecsétnyomók stb.) szakszerű tárolásához 50 db speciális, savmentes papír dobozt és egyéb kiegészítőket (palliumként használható levéltári- és japán papír tekerceket) is beszereztünk, az említett fejlesztések-vásárlások értéke összesen közel 2 millió forint volt.

Az év első felében *fűtés-korszerűsítési munkákra is sor került az érseki palotában lévő földszinti, ún. nagylevéltári raktári helyiségekben,* ez egyrészt a fűtőtestek, másrészt a fém fűtőcsövek cseréjét jelentette (az új, műanyag csövek a falba vésvé kaptak helyet). A munkálatok két részletben történtek (előbb a kerti oldalon, majd az udvar felőli helyiségekben), a raktárak polcait a tárolt dobozokkal együtt, teljes egészében védőfóliáztuk, a berendezést költöztettük. A felújítási munkafolyamatok végét kicsomagolás és nagytakarítás követte. A földszinti, nagylevéltári raktárakban őrzött iratállomány kutatása-használata az év első felében korlátozott volt.

3.) Feldolgozó munka (iratrendezés, segédletkészítés)

3.1.) Lelkészek és helynevek adatainak gyűjtése anyakönyvekből

A Communio-projekt során létrehozott digitális tartalomra alapozva, külső munkatársak közreműködésével évek óta módszeres adatgyűjtést folytatunk az anyakönyvi állomány áttekintésével. *Excel-táblákba átírva gyűjtjük az anyakönyvek lelkészekre vonatkozó adatait, így napra pontos információink lesznek a papság plébániákon végzett szolgálatáról* (tartózkodási hely, beosztás stb. tekintetében). Hasonló módon az anyakönyvekben előforduló helyneveket (filiák, puszták előfordulását) is figyelemmel követjük. Az így létrejött adatállomány hiánypótló, hiszen az egyházmegyei sematizmusok megjelenésének kezdete (1777) előtt csak nagyon gyéren vannak hasonló adataink, és a későbbi sematizmusok is gyakran pontatlanul és hiányosan közöltek információkat. Az anyakönyvek segítségével jóval pontosabb adatokat kaphatunk a papság valós jelenlétéről, az egyes személyek tartózkodási helyéről, mivel az anyakönyvi események (születések-halálozások) szinte mindennaposak voltak a közösségek életében.

2015-ben a következő 9 plébánia esetében történt adatgyűjtés (elsősorban az 1850 előtti időszakból): Apostag, Izsák, Kiskunfélegyháza, Kiskunmajsa, Kunszentmiklós, Nemesnádudvar, Soltvadkert, Tiszaalpár, Tiszakécske.

3.2.) A Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye 18-20. századi lelkész-életrajzainak szerkesztése, bővítése

Ezt a munkát 2015-ben kezdtük az EMMI Közgyűjteményi Főosztálya támogatásával, *az elmúlt évben közel ezer életrajz feldolgozása készült el az alábbiakban ismertetett módon:*

Levéltárunk kutatási segédleteként a Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye 18-20. századi archontológiájának alapvetését az egyházmegyei sematizmusok (évkönyvek) feldolgozásával készítettük el a 2000-es évek elején. E munka eredményeként jelent meg *A Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye történeti sematizmusa 1777-1923 c.* kiadványunk 2002-ben, majd ennek névtárral és kronológiával bővített, elektronikus változata is honlapunkon. A gyakran keresett tartalom ma is elérhető és böngészhető a honlapon, nyitólapjának címe: <http://archivum.asztrik.hu/?q=oldal/az-egyhazi-megye-18-20-szazadi-intezmenyei-es-nevtara>

Az utóbbi években digitalizált, és így könnyebben hozzáférhető-kutatható egyházmegyei anyakönyvek, az anyakönyvekben végzett adatgyűjtések, ill. az egyházmegyei körlevelek segítségével az archontológia és a névtár-életrajzok adatai részben javíthatók, ill. jelentős részben kiegészíthetők. Az anyakönyvek a 18. század elejétől, az egyházmegyei körlevelek 1858-tól kezdődően tartalmaznak igen fontos, hiánypótló adatokat. A munka eredményeként az adatállomány gyarapodása mellett jelentős mértékben bővülnek az archontológia időhatárai: a korábbi sematizmus-alapú, 1777-1923 közötti időszakra koncentrált feldolgozást a 18. század elejétől (az anyakönyvezés kezdetétől) egészen 1960-ig terjedő időszak adatai váltják fel (beleértve a Trianon után létrehozott, határon túli Bácsi Apostoli Adminisztrátúra 1923-1941 közötti korszakát-körleveleit is). A feldolgozás eredményét honlapunkon közöljük, hivatkozva az egyes információk eredetére, s a jövőben az összegzett, tisztázott életrajzokból tervezzük egy nyomdai kiadvány megjelentetését is, ehhez azonban még szükségünk lesz bizonyos határon túli (Szerbia területén, számos intézményben-helyen őrzött) anyakönyvi források feldolgozására is, melyet a későbbiekben tudunk csak elvégezni.

A lelkész-életrajzok fent említett kiegészítését 2016-ban szeretnénk befejezni, ehhez további 1400 életrajz feldolgozása szükséges.

3.3.) Első világháborús holtányilvánítási perek jegyzőkönyveinek átírása

Az elmúlt évben közel 800 holtányilvánítási jegyzőkönyv átírása készült el levéltárunkban (több mint ezer oldal terjedelemben), a munka támogatói voltak az EMMI Közgyűjteményi Főosztálya és az MVM Paksi Atomerőmű. A feladat ismertetése a következő:

Az I. világháborús centenáriumi emlékezés jegyében mi is forrásfeltáró munkát végeztünk intézményünkben, melynek részeként még 2014-ben kigyűjtöttük a világháborús holtányilvánítási pereket a szentszéki iratsorozatokból. Segédletünk adatai szerint több mint 1.800 eltűnt katona esetében történtek hasonló eljárások a Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye területén (a Trianon után határon kívül került Bácska perei is megvannak Kalocsán). A leíró jegyzék készítésén túl az akták fotózását is elvégeztük, és a képanyagot 2015-ben kutathatóvá tettük honlapunkon. A peranyagok részét képező holtányilvánítási jegyzőkönyvek átírásának célja, hogy egy összegző forráskiadványban emlékezzünk meg a fent említett, közel kétezer személyről, s a tanúvallomások, kortárs visszaemlékezések sokaságával idézzük fel a háborús mindennapok világát. Erre jó lehetőséget ad, hogy a szentszéki holtányilvánítási perek esetében egy-egy ügy során általában három tanúvallomás felvételére törekedtek, melyeket gondosan jegyzőkönyveztek is. A forrástípust több szempontból is hiánypótlónak nevezhetjük, a holtá nyilvánított katonák haláláról, eltűnésük körülményeiről más katonai forrásokból, egyéb nyilvántartásokból gyakran semmit sem tudunk, nevük sokszor hiányzik a hősi emlékművekről. Az átírt szövegek későbbi közlését terjedelmi okokból digitális formában tervezzük, ez egyrészt a publikáció költségeit is csökkenti, és a több ezer oldalnyi szöveg kezelését-kereshetőségét is megkönnyíti.

2016-ban szeretnénk az átírási munkát befejezni, ehhez további ezer jegyzőkönyv átírása szükséges.

3.4.) Digitalizált dokumentumaink gyarapodása, nyilvántartása

Digitalizált dokumentumaink nyilvántartó Excel-táblája 2010-ben született, kitöltése a digitális képfelvételek készítésével párhuzamosan halad. A táblázatban minden egyes dokumentumról egy-egy sorban (10 mezőben) adjuk meg a kapcsolódó fontos információkat. *A 2015-ös évben a táblázat a képi digitalizálási munkához kapcsolódóan mintegy ezer új leírási tétellel gyarapodott, így a táblázat sorainak száma összesen megközelíti az 52 ezret, vagyis ennyi digitalizált dokumentum (kéziratos kötet-füzet) rövid leírását-meghatározását találjuk meg benne.*

A képi digitalizáló munka 2015-ben is főként egyházmegyénk anyakönyveit és kéziratos helytörténeti köteteit érintette, *az év során összesen mintegy 265 ezer képfelvétel készült, a következők szerint:*

anyakönyvek és helytörténeti kötetek (60 település, 109 ezer képfelvétel), anyakönyvi javítások, felmentések aktái (86 település, 97 ezer képfelvétel), mikrofilm szkennelés bácskai anyakönyvekről (62 település-lelkészség, 46 ezer képfelvétel), holtánilyvánítási akták (64 település, 13 ezer képfelvétel).

A képfelvételek között 2015-ben jelentős mennyiségben szerepeltek az anyakönyvekkel kapcsolatos iratok (felmentések, anyakönyvi javítások), *a digitalizált akták segédleteként mintegy 13 ezer tételes Excel-tábla készült az egyes akták főbb adataival* (tételszám, évszám, iktatószám, nevek, iratok jellege), közel ötven plébánia anyagából.

3.5.) Egyházmegyei körleveleink digitalizálása

Az Arcanum Adatbázis Kft. közreműködésével, az elmúlt években valósult meg a Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye 1858-tól kiadott, nyomtatott körleveleinek (Litterae Circulares) szkennelése és digitális feldolgozása kétrétegű pdf technológia alkalmazásával. 2015-ben az említett munka folytatásaként, díjmentesen végezte el az Arcanum Kft. *a Bácsi Apostoli Adminisztrátúra 1923-1941 közötti körleveleinek digitalizálását*, a levéltárban őrzött körlevéli példányok alapján (sajnos kisebb hiányok előfordulnak, a sorozat nem teljes, de egyéb magyarországi előfordulásáról nem tudunk). Mindenesetre *a II. világháborút megelőző időszak teljes nyomtatott körlevéli anyaga kutathatóvá vált a Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye esetében* (a Trianon után határon kívül maradt területet is beleértve). A digitalizálás végeredményét tekintve a forrás képe, egy-egy nyomtatott oldal eredeti formájában látható a számítógépen, a tartalom viszont bármely szóra, ill. szótöredékre kereshető a kapcsolódó adatbázisban. A szolgáltatott tartalom a kutatók számára a Hungaricana portálon érhető el.

4.) Kutató- és ügyfélszolgálat, közművelődés, iskolák, média

4.1.) Kutatók, ügyfelek és kutatási szolgáltatások

2015-ben 25 kutatót fogadtunk Kalocsán, akik összesen 39 esetben kerestek fel bennünket, és dolgoztak levéltárunk kutatószobájában. (Amint fentebb már említettük, földszinti raktárainkat érintő felújítási munkák miatt fél éven át korlátozott volt a kutatóforgalom levéltárunkban.) Jóval nagyobb arányú forgalmunk volt az interneten: e-kutatás szolgáltatásunkat 312 regisztrált kutató vette igénybe, ők összesen 11.783 alkalommal használták kutatás céljából honlapunkat. Kalocsai anyakönyvi adatbázisunk külön honlapon üzemeltetett, online adatbázisában további 95 kutató regisztrált. *A látogatójegyek és az e-kutatási regisztrációk összesített száma így 432, s a kutatási esetek összesített végeredménye 12.122.* Jól látható, hogy a kutatások döntő része az interneten, honlapunk segítségével történik, és ez a forgalom igen intenzív: *e-kutatóink egy év alatt mintegy kétmillió képfelvételel böngésztek, azaz naponta 5-6 ezer oldalt lapoztak forrásainkban.*

Levéltárunk 12 alkalommal nyújtott kutatási-adatkeresési szolgáltatást különféle megrendelésekre, és több mint ötszáz esetben adtunk rövid írásos tájékoztatót-felvilágosítást a kutatások segítésére (általában e-mailen, főként e-kutatóink számára). Az említett kutatási-adatkeresési szolgáltatások során 24 anyakönyvi kivonatot állítottunk ki, 300 oldal fénymásolatot és 450 digitális felvételt készítettünk.

4.2.) Közművelődési tevékenység, könyvbemutatók, iskolai kapcsolatok

2015. március 29-én, virágvasárnap délelőtt nyitotta meg Dr. Bábel Balázs kalocsa-kecskeméti érsek az Érseki Könyvtár új időszak kiállítását, melynek témája a zene története volt. *A rendezvény keretében egy könyvbemutatóra is sor került*, Kalocsa város közönsége ez alkalommal értesült Tóth Tamás: *A Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye 18. századi megújulása* c. könyvének megjelenéséről. A kötetet a kiadó Kalocsai Főegyházmegyei Levéltár vezetője ismertette, kiemelve, hogy a gazdagon illusztrált kiadvány az egyházmegye történetének 18. századi kézikönyveként képes felidézni és megértetni azt a kort, amelynek reprezentatív emléke számunkra Patachich Ádám érsek barokk könyvtárterme.

2015. május 12-én délután, nagy számú érdeklődő jelenlétében került sor Tóth Tamás: *A Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye 18. századi megújulása* c. könyvének bemutatójára a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Dísztermében, Budapesten. A jó hangulatú kulturális rendezvényről részletes beszámoló és képgaléria jelent meg a Magyar Kurír Katolikus Hírportálon "Könyv jelent meg a Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye török idők utáni megújulásáról" címmel.

2015-ben, korábbi TÁMOP-projektünk fenntartási időszakában, *gyűjteményi együttműködéssel 17 témanapot tartottunk, zömmel általános iskolás korosztály számára* (ebből 3 írástörténeti, egy könyvtári és 13 múzeumi foglalkozás volt). A résztvevők száma meghaladta a 400-at, öt kalocsai és két vidéki (bajai, kiskunmajsai) intézményből érkeztek, az egyes témanapokon általában egy-egy osztály vett részt.

2015 tavaszán 6, őszén 4 diákot fogadtunk a kalocsai Szent István Gimnáziumból 40 órás közösségi szolgálat keretében, ők általában hetente két órát töltöttek nálunk, és részben a kalocsai anyakönyvi adatbázisban végeztek online adatbeviteli munkát (kalocsai keresztek 1915-1919 közötti, több mint ezer bejegyzésének feldolgozásával), részben a Szent István (egykori jezsuita) Gimnázium diáklistáinak összegzését kezdték el 1857-től kezdődően, az iskolai anyakönyvek, ill. azok mutatói segítségével (a feldolgozott időszakok: 1857-1875 és 1901-1907, összesen 3400 névvel). A diákok természetesen folyamatos felügyelet alatt, levéltáros segítséggel tevékenykedtek.

4.3.) Média

Az intézményünkkel kapcsolatos média-érdeklődés jellegében és gyakoriságában is az előző évekhez volt hasonló: *a hírek-tudósítások 2015-ben is elsősorban a helyi és a katolikus médiában, főként könyvbemutató rendezvényeink, ill. egy városi elismerés, a Tóth Mike Díj átvétele kapcsán születtek*. A tudomásunkra jutott, intézményünkkel kapcsolatos média megjelenések címe-időpontja a következő volt:

- *Liszt Ferenc kézzel írott leveleit olvasgatná?* Szerző: Vörös István, koronaradio.hu – 2015-03-30 11:41:52
- *Virágvasárnap a nagyhét nyitánya – Egyházzenei időszaki kiállítás a Főszékesegyházi Könyvtárban*, Kalohírek.hu - 2015. március 31.,kedd 10:28
- *Könyv jelent meg a Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye török idők utáni megújulásáról* (Magyar Kurír Katolikus Hírportál, 2015.05.13.)
- *Tóth Tamás atya a Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye megújulásáról - beszélgetés a szerzővel* (Vatikáni Rádió, 2015.05.23.)
- *Két érsek és a kalocsai főegyházmegye 18. századi története - könyvbemutató Budapesten* (Kalocsai Néplap, 2015.05.22. 4.o.)
- *Tóth Tamás: A Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye 18. századi megújulása* - Bodnár Dániel könyvismertetője (Magyar Kurír, 2015.06.21.)
- *Húsz év összegzése volt a kitüntetés. Kalocsa Város Tudományos Munkáért - Tóth Mike Díj dr. Lakatos Andornak* (Gábor Erika interjúja, Kalocsai Néplap, 2015. szeptember 11. 9.o.)

5.) Szakmai kapcsolatok, publikációk, honlap

5.1.) Szakmai kapcsolatok más intézményekkel-szervezetekkel

Az év során szakmai kapcsolatban álltunk számos gyűjteménnyel és intézménnyel (hivatallal, plébániával, felsőoktatási intézménnyel), tudományos-szakmai szervezetekkel (egyesületek, kutatócsoportok) és tudományos kutatókkal. Számukra, ill. az alábbiakban említett konferenciák alkalmával *rendszeresen végeztünk adatkereséseket, készítettünk írásos tájékoztató anyagot, előadásokat, ill. bizonyos esetekben információt-tapasztalatokat cseréltünk*.

Szakmai együttműködésünk részeként 25 iktatott akta született, ezek legnagyobb részt a különféle konferenciákhoz és levéltáros megbeszélésekhez kapcsolódtak. Szakmai kérdésekről elektronikus (e-mail) formában más egyházi gyűjteményekkel 130 ügyben leveleztünk, a közlevéltárakkal 10, más szakmai szervezetekkel-kutatókkal 40, saját intézményi kiadványaink-kutatásaink kapcsán 120 levélváltásunk volt. *Szakmai kapcsolataink összesített ügyszáma így 325 volt a tavalyi évben, s az említett tevékenységek részeként közel kétezer digitális képfelvételt is készítettünk*.

5.2.) Konferenciák, publikációk, szakmai események

2015 januárjában Colortrac SmartLF GX+T56c térképszkennerünk segítségével, bémunkában végeztük el a Székesfehérvári Püspöki és Székeskáptalani Levéltár térképtárának digitalizálását.

2015 áprilisában e-kutatói szolgáltatási tapasztalataink hasznosításával szakmai és technikai háttérrel adtunk a Magyarországi Egyházi Levéltárosok Egyesülete (MELTE) első internetes e-kutatói

tartalomszolgáltatásának beüzemeléséhez (1944-1945 egyházi halotti anyakönyvei. A polgári lakosság világháborús veszteségeinek nyomában).

2015. május 8-án délután, a kecskeméti Katona József Emlékházban szép számban megjelent érdeklődők kísérték figyelemmel annak a két kötetnek a bemutatóját, melyek a 300 éves Kecskeméti Piarista Gimnázium alapítója, gróf Koháry István (1649-1731) tiszteletére jelentek meg. A *Koháry István emlékkönyvet* (szerk. Kozicz János és Koltai András) Lakatos Andor, a KFL vezetője mutatta be, kiemelve, hogy az emlékkönyv nemcsak Koháry István megismerését teszi lehetővé az olvasók számára, hanem Kecskemét városa és a piarista rend története szempontjából is igen gazdag anyagot tartalmaz.

2015. május 14-én, a bajai városháza dísztermében rendezték a Bajáról indultak - Bajára érkeztek c. konferenciát, a 90 éves Bánáti Tibor tiszteletére. A program részeként tartott előadást *Latinovics Gábor (1825-1897) biduai választott püspökről, Baja város egykori plébánosáról*, majd országgyűlési képviselőjéről, a Kalocsai Főszékeskáptalan kanonokjáról Lakatos Andor levéltárvezető. Az előadás írott változata a levéltár honlapján, az Olvasósarokban is megjelent.

2015. május 19-én részt vettünk az Országos Katolikus Gyűjteményi Központban, Budapesten rendezett szakmai napon.

2015 májusában különleges és látványos térkép-másolatok jelentek meg a Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye múltját idézve a Duna-Tisza köze tájáról, levéltárunk kiadásában. A rajzok eredetét-célját tekintve vatikáni freskórészlet (1560-as évek), vízrajzi térkép (1763) és a főegyházmegye első nyomtatott térképe (1801) is szerepel a válogatásban, szemrevaló pillanatképeket nyújtva a különböző évszázadokból. A színes nyomatok nemcsak falakat díszíthetnek, böngészésükkel értékes információk nyerhetők, és számos érdekesség is felismerhető. A három kiadvány adatai a következők: 1.) *Magyarország területe a XVI. században - freskórészlet a Vatikánban*. Az 1560-as évek első felében készült freskó Vatikánvárosban, az Apostoli Palota (Terza Loggia) falán mutatja be Magyarország és Lengyelország területét, a most kiadott részlet Magyarország területére, a Duna-Tisza vidékére koncentrál. A nyomat mérete: 50 x 70 cm. 2.) *A Duna Pest megyei szakasza és a környező mocsarak vízrajzi térképe 1763-ban*. A 18. században újjáéledő vidék igen korai, részletekben gazdag, esztétikus ábrázolása. Ruttkay Mihály kamarai mérnök munkája az első generációs vízrajzi térképek egyik fontos darabja, melyen a települések szerkezete (utcák, fontosabb épületek) is jól kivehető. Külön érdekesség a Dunától keletre eső, Ócsától Bajáig terjedő mocsarak összefüggő vízvilága, mely a Duna egyik korábbi, belső ágának emléke. A nyomat mérete: 59 x 127 cm. 3.) *A Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye 1801-es térképe*. A főegyházmegye első nyomtatásban megjelent térképe a 18. században újjáépült térség egyházi közigazgatását (főesperességeit, plébániáit, pusztáit) ábrázolja, rajzát Pávai Sámuel készítette. Bács vármegye egészét és Pest vármegye déli részét tartalmazza. A nyomat mérete: 45 x 70 cm

2015. június 3-4. között Nyíregyházán, a Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskolán került sor az Egyháztörténészek II. Országos Találkozójára. A konferencia idén az egyháztörténeti kutatások forrás-adottságaira koncentrál, keretében Lakatos Andor levéltárvezető is előadást tartott *Internetes kutatási lehetőségek és tapasztalatok az egyházi levéltárakban* címmel, az előadás vázlatát honlapunkon is elérhetővé tettük az Olvasósarok/ Levéltáros publikációk menüpontban.

2015. június 24-én Lakatos Andor levéltárvezető opponensként vett részt Heilauf Zsuzsanna: *Kulturális kölcsönhatások változásai - peregrináció Magyarországon 1635-1944 között (külföldi születésűek magyar felsőoktatási intézményekben* c. doktori disszertációjának védésén (ELTE BTK Történelemtudományi Doktori Iskola).

2015. július 2-4. között részt vettünk a MELTE és az EME közös vándorgyűlésén és szakmai konferenciáján, Veszprémben.

2015. augusztus 4-én Kalocsára látogatott a Kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem levéltáros hallgatóinak egy csoportja Dr. Haraszi Viktor, Budapest Főváros Levéltára (BFL) főigazgató-helyettesének vezetésével. Az archivisztika alapszakot végzett 3 hallgató "A kulturális örökség kutatása és hasznosítása" mesterképzésen vesz részt, és két hónapos szakmai gyakorlatra érkeztek Budapestre az Erasmus program keretében, ahol fogadó intézményük Budapest Főváros Levéltára volt. A Kalocsai Főegyházmegyei Levéltárban az egyházi levéltárak helyzetéről-működéséről és a KFL kutatási szolgáltatásairól tájékoztak, majd megismerkedtek a Főszékesegyházi Könyvtár és az Érseki Kincstár nevezetességeivel.

2015. augusztus 20-án Kalocsa Város Önkormányzata Képviselő-testülete a város történetének kutatásáért és tudományos munkájáért 2015-ben *Lakatos Andornak, a Kalocsai Főegyházmegyei Levéltár vezetőjének adományozta a Kalocsa Város Tudományos Munkáért - Tóth Mike Díjat*. A város kitüntető díjainak átadására a Szent István Napok programsorozat részeként került sor a Városháza dísztermében.

2015. november 26-án részt vettünk az Országos Katolikus Gyűjteményi Központ szervezésében, Budapest Főváros Levéltárában rendezett szakmai napon (levéltári raktárak).

2015 decemberében a Magyar Levéltárosok Egyesülete (MLE) felhívására készítettük el kiadvány-pályázatunkat, mely már az idei évben hozott eredményt: 2016. január 22-én kaptuk az értesítést, hogy Tóth Tamás: *A Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye 18. századi megújulása Patachich Gábor és Patachich Ádám érsekek idején (1733–1784)* című kiadványunk az MLE által 2015-ben meghirdetett *Év Levéltári Kiadványa Díj versenyen a Monográfiák, tanulmánykötetek kategóriában I. helyezést ért el*. Az ünnepélyes díjátadó rendezvényre 2016. január 28-án, 11 órakor került sor Budapesten, az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában.

Lakatos Andor levéltárvezető 2015-ben megjelent, ill. megjelenésre előkészített publikációi:

- *A Magyar Katolikus Egyház levéltárai*. In: Magyarország Levéltárai 2014. Szerk.: Hermann István, Magyar Levéltárosok Egyesülete, Budapest, 2015. 92-103.o.
- *Csáky Imre, körösszegi és adorjáni gróf (1672-1732)*. In: Katolikusok Debrecenben 1715-2015. Szerk.: Takács József, Debrecen, 2015. 409-413.o.
- *Félretett akták Kalocsa bíboros érseke, Haynald Lajos (1816-1891) fiókjából* In: Episcopus, archiabbas, benedictinus, historicus ecclesiae - Tanulmányok Várszegi Asztrik 70. születésnapjára. Szerk.: Zombori István, METEM, HEH, 2016.
- *Latinovics Gábor (1825-1897) címzetes püspök, kalocsai kanonok életrajza*. A 2015. május 14-én, Baján rendezett Bajáról indultak - Bajára érkeztek c. konferencia egyik előadásának írott változata, megjelenése a szervező Türr István Múzeum kiadványában várható.
- *"A Nagy Háború árnyékában" - A Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye a szerb megszállás idején (1918-1921)* Megjelenése a témával kapcsolatos, országos tanulmánykötetben várható, a METEM kiadásában, szerk.: Zombori István

5.3.) A Mária-enciklopédia Kalocsán - 1950 című forráskiadvány megjelentetése

1950-ben, Rómában kezdeményezték egy nemzetközi Mária Enciklopédia kiadását, mellyel méltó összegzést szerettek volna adni a világszerte megnyilvánuló Mária-tiszteletről. A római kérésre hazánkban is kiterjedt adatgyűjtés kezdődött, a Kalocsai Főegyházmegyében összesen 68 plébánián adtak részletes választ-jelentést a kérdőívekre. A jelentések kitértek a témával kapcsolatos műalkotásokra, ábrázolásokra, kiadványokra, a kultusz helyi jellegzetességeire és a különféle népszokásokra is. Az adatgyűjtés történeti szemlélettel készült, összegezte a Mária-tisztelet tudnivalóit, és máig is a legteljesebb áttekintést adta egyházmegyénkről a török utáni időszak (kb. két évszázad) tekintetében. A néprajzi-, történeti- és művészettörténeti szempontból is kiemelkedő forrásértékű anyagból korábban Győrben készült forráskiadvány (*"Oltalmad alá futunk" Mária-enciklopédia 1950*. Közreadja: Perger Gyula. Győr, 2010), 2015-ben mi is elkészítettük, s a munka részeként a kalocsai adatgyűjtés dokumentumait, az egyes jelentések szövegét az egyházmegyei sematizmusok adataival, egy elemző-összegező tanulmánnyal, ill. a jelenleg elérhető emlékek képanyagával is kiegészítettük. Az A/4-es méretben, színes képmelléklettel, ezer példányban megjelenő kötet nyomdaköltségéhez az EMMI Közgyűjteményi Főosztálytól is kaptunk támogatást.

5.4.) Honlapunk működése

Az előző évekhez hasonlóan 2015-ben is *honlapunk volt a levéltár legfontosabb kommunikációs csatornája*. Az év során a szokott módon mintegy *31 híradással-beszámolóval jelentkeztünk, és 5 új előadás-tanulmány anyagát helyeztük el az Olvasósarokban*. Honlapunk továbbra is megbízható módon szolgálta ki e-kutatóinkat, akik igen aktívan dolgoztak: *naponta átlagosan 30 kutató lépett be a rendszerbe, és 5-6 ezer képet használtak* (öt év alatt összesen 10,1 millió lapozás történt). Szolgáltató szerverünk ugyanazon a helyen, egy budapesti szerverházban működik, ahol a stabil körülményeknek köszönhetően üzemzavar alig fordul elő, 2015-ben is mindössze néhány órára szünetelt a szolgáltatás egy

áramkimaradás és egy-két szerelési, ill. szoftver-frissítési művelet idején. *Továbbra is működött levéltárunk 2014-ben indított Facebook oldala*, melynek információs anyagát honlapunk hírei adják, legfontosabb előnye számunkra, hogy lehetővé teszi kutatóink-ismerőseink gyors elérését, értesítését rendezvényeink-eseményeink kapcsán.

2015-ben szerverünk és honlapunk üzemeltetésében is jelentős technikai változásokat terveztünk, ezeket azonban év végéig nem sikerült megvalósítanunk. Így a következő, 2016-os évre maradnak az alábbiakban felsorolt teendők:

Szükségessé vált öt éve folyamatosan működő, szolgáltató szerverünk cseréje (a gép egyik merevlemeze a közelmúltban tönkrement, a szolgáltatást a biztonsági mentés segítségével, néhány órán belül sikerült helyreállítani), az új konfiguráció telepítését, feltöltését megkezdtük, beüzemelése a közeljövőben várható. Emellett *új e-kutatási struktúra bevezetését tervezzük az elmúlt években indult szolgáltatások, ill. a tartalmak világosabb kifejtésével és elkülönítésével* (Matricula-Historia-online, KFL-online, Kalocsai anyakönyvi adatbázis). A változó informatikai-technikai környezet *kutatható képeink méretének-minőségének javítását is lehetővé teszi* (ez lényegében szolgáltatott képállományunk cseréjét jelenti nagyobb méretű, jobb minőségű képváltozatokra). *A levéltári honlap iratokat ismertető, leíró részei esetében pedig új lehetőségeket rejt a jövőben alkalmazott Drupal 7-es verzió*. Ezen kívül a MELTE szervezésében létrehozott *Arca-AtOM segítségével, egységes adatbázisban is feldolgozzuk segédleteinket*.

5.5.) Egyéb szakmai tevékenységek (szakkönyvtár, egyesületi munka, szakfelügyelet)

A levéltár szakkönyvtára 2015-ben 206 dokumentummal gyarapodott, ebből 169 kötetet tiszteletpéldányként, kiadványcsere keretében kaptunk más gyűjteményektől és a METEM-től, a vásárolt szakkönyvek-folyóiratok száma 36 volt (ezek főként a Xantusz Könyv Kereskedelmi Kft. határon túli Bácskára vonatkozó kiadványai közül kerültek ki).

A levéltár vezetője továbbra is részt vett a Magyarországi Egyházi Levéltárosok Egyesülete (MELTE) munkájában, az Intézőbizottság tagja volt, és ellátta az egyesület gazdasági ügyintézői tisztségét (előkészítette az egyesület pályázatait és költségvetését).

Az elmúlt évekhez hasonlóan Lakatos Andor az EMMI megbízásából, munkaköri kötelezettségein kívül levéltári szakfelügyelőként is tevékenykedett, melynek részeként az év során hét látogatást tett katolikus egyházi levéltárakban. Szintén munkaköri kötelezettségein kívül, a Tomori Pál Főiskola (Kalocsa) szabadbölcész levelezős képzésében óraadóként vett részt.

6.) A működés személyi- és tárgyi feltételei, pályázatok-támogatások

6.1.) Személyi feltételek

Levéltárunk 2015-ben 3 főállású dolgozóval működött, ezen kívül kilenc hónapon át dolgozott nálunk hat részmunkaidős (heti 20 órás) munkatárs a Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal TÁMOP 1.1.1-12/1-es projektjének bérköltség támogatásával. Segítségükkel három digitalizáló munkaállomáson 4-4 órás váltásban, folyamatosan haladt a munka, és összesen több mint 260 ezer digitális képfelvétel készült. *Megbízási díjjal további külső munkatársakat is alkalmaztunk*, elsősorban a lelkészek anyakönyvi adatgyűjtésére és a holtányilvánítási jegyzőkönyvek átírására.

6.2.) Tárgyi eszközeink

2014-ben jelentős fejlesztések történtek levéltárunkban, melyek eredményeként sokat javult irodai- és informatikai felszereltségünk. 2015-ben így nem volt szükségünk jelentősebb eszközberuházásokra, a megszokott javítási költségeken (fényképezők, objektívek szervize, szünetmentes tápegységek akkucseréje stb.) túl *egy erősebb, szerver-jellegű munkaállomást szereztünk be földszinti levéltárunkba*, mely alkalmas az ott digitalizált állományok helyszíni tárolására-kezelésére, nagy tároló kapacitását biztonsági mentések céljára is használhatjuk.

6.3.) Pályázatok, támogatások

2015-ben az Emberi Erőforrások Minisztériuma egyedi (nyilvános magánlevéltári) támogatásként 1.300 eFt-tal segítette szakmai feladataink megvalósítását, a támogatott célok a következők voltak: 18-20. századi lelkész-életrajzaink szerkesztése-bővítése (ld. 3.2. pontban), első világháborús holtányilvánítási perek jegyzőkönyveinek átírása (ld. 3.3. pontban), valamint a Mária-enciklopédia forráskiadvány megjelentetése (ld. 5.3. pontban).

A MVM Paksi Atomerőmű 600 eFt-tal támogatta első világháborús holtányilvánítási pereink jegyzőkönyveinek átírását (ld. 3.3. pontban).

A Nemzeti Kulturális Alap Közgyűjtemények Kollégiuma 233 eFt értékben támogatta hiteleshelyi jegyzőkönyvi sorozatunk első kötetének restaurálását (KFL.II.4.a. 1. Prothocollum actorum publicorum Capituli Colocensis inchoatum ab 1745 usque 1762. Liber I.), a munka ismertetését ld. a 2.1.) pontban.

A Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal TÁMOP 1.1.1-12/1. projekt keretében 2015-ben 5.400 eFt támogatásban részesítette levéltárunkat 6 csökkent munkaképességű személy összesen 9 hónapos, részmunkaidős (heti 20 órás) foglalkoztatása céljából, a megvalósítás 2015 januárjától szeptember végéig történt.

A 2015-ben felhasznált pályázati- és egyéb támogatások összege 7.533 eFt volt.

Tisztelettel:

Kalocsa, 2016. február 9.

Dr. Lakatos Andor
levéltárvezető